

Jeugdige verdachten in Nederland

**Een analyse van de gegevens uit het HKS,
ten behoeve van de Integrale Veiligheidsrapportage 1998**

Samenvatting

Amsterdam, 24 februari 1998

Mireille Geldorp
m.m.v. Pepijn van Amersfoort

1 Inleiding

Alhoewel jeugd ook het onderwerp vormt van achtergrondstudies uit de Integrale Veiligheidsrapportages 1992 en 1994, ontbraken tot dusverre cijfers omtrent de omvang en de samenstelling van de groep jongeren die jaarlijks met de politie in aanraking komt. De gegevens die in dit stuk worden gepresenteerd brengen daar verandering in. Het object van studie betreft jongeren waarvoor in 1996 door de politie tenminste één proces verbaal van oplossing werd opgemaakt.

De bron van informatie wordt gevormd door het Herkenningsdienst Systeem (HKS) van de politie. Dit is een geautomatiseerd registratiesysteem dat naast gegevens omtrent delicten tevens informatie herbergt omtrent verdachten. HKS, dat bestaat uit een zeer omvangrijk en daardoor complex relationeel database systeem, dient primair operationele doeleinden. Bevraging van het systeem voor statistische doeleinden is in principe mogelijk, maar behoort over het algemeen niet tot de prioriteiten. Dat is jammer omdat HKS waardevolle informatie bevat. Bovendien is het het enige informatie- en registratiesysteem binnen de politie-organisatie dat landelijk in gebruik is. Mede hierdoor heeft het een meerwaarde als gegevensbron, een meerwaarde die onvoldoende bekend is en in ieder geval is onderschat.

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van gegevens afkomstig uit 10 van de 25 politieregio's¹. De volledige rapportage 'Jeugdige verdachten in Nederland' is op te vragen bij Van Dijk, Van Soomeren en Partners.

2 Verantwoording

In elk van de 10 politieregio's zijn verdachten geselecteerd, waarvoor in 1996 binnen de betreffende regio één of meerdere processen verbaal van oplossing waren opgemaakt. Voor al deze personen werd vervolgens informatie gegenereerd omtrent de processen verbaal uit 1996 en omtrent die uit eerdere jaren. Voorts werd bij elk proces verbaal informatie ontsloten uit het systeem over de in dat verbaal opgenomen strafbare feiten.

De 10 beschikbare bestanden werden, ten behoeve van het onderhavige onderzoek, samengevoegd. Om dubbeltellingen te voorkomen zijn per bestand alleen die verdachten geselecteerd die woonachtig waren in de desbetreffende regio. Personen die in meerdere regio's waren geverbaliseerd zijn dus alleen meegenomen in het bestand van de regio waar zij woonachtig zijn. Dit heeft als consequentie dat verdachten die alleen buiten de eigen regio opereerden in dit onderzoek ontbreken. Dit geldt ook voor verdachten waarvan het woonadres onbekend was. Samenvoeging van de informatie resulteerde in een bestand met informatie over ruim 18.000 verdachten in de leeftijdscategorie 12 t/m 24 jaar.

Geconstateerd kon worden dat de 10 politieregio's representatief zijn voor heel Nederland, voor wat betreft de grootte van de gemeenten en het aantal inwoners tussen de 12-24 jaar.

Noot 1 In het kader van een opdracht van het Parket Generaal te Den-Haag waren reeds gegevens beschikbaar uit de volgende politieregio's: Noord- en Oost-Gelderland, Utrecht, Noord-Holland-Noord, Amsterdam-Amstelland, Gooi en Vechtstreek, Hollands-Midden, Zuid-Holland-Zuid, Midden- en West-Brabant, Limburg-Noord en Limburg-Zuid.

3 Resultaten

Om de resultaten in perspectief te kunnen plaatsen zijn de gegevens uit HKS afgezet tegen populatie-gegevens afkomstig van het CBS. In tabel 1 wordt het aantal verdachten in de Nederlandse bevolking weergegeven per 1.000 jongeren, naar gemeentegrootte, sekse en leeftijdsklasse.

Tabel 1 Aantal verdachten per 1.000 jongeren naar gemeentegrootte, sekse en leeftijd

aantal inwoners	man			vrouw			totaal
	12-17 jaar	18-24 jaar	gemiddeld	12-17 jaar	18-24 jaar	gemiddeld	gemiddeld
< 20.000	15	19	17	3	2	2	10
20.000-50.000	24	30	27	6	4	5	16
50.000-100.000	33	40	37	8	6	7	22
100.000-200.000	39	38	38	9	5	7	22
vier grote steden	43	51	48	8	4	7	26
totaal gemiddeld	26	33	30	6	4	5	18

Het totaal aantal verdachten per 1.000 jongeren bedraagt in 1996 gemiddeld 18. Bijna 2% van de jongeren in Nederland staat dus geregistreerd in het HKS als verdachte van één of meerdere strafbare feiten. Hierbij dient te worden opgemerkt dat een verdachte niet hetzelfde is als een dader: pas na veroordeling door de rechtbank mag worden gesproken van daderschap.

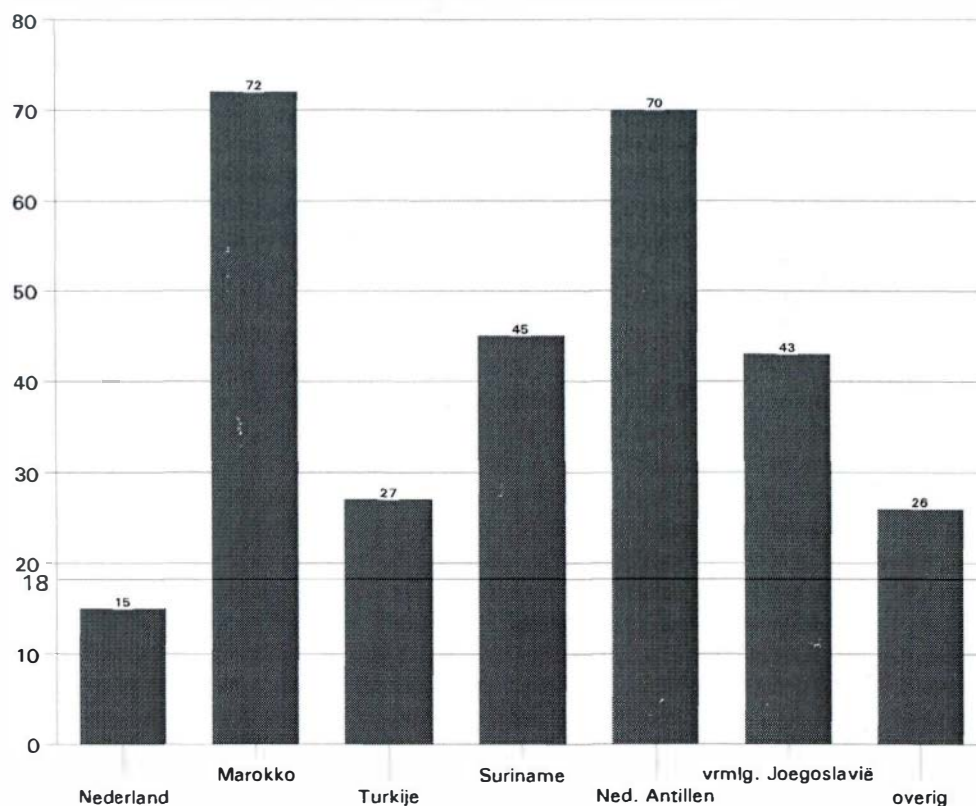
Jeugdige verdachten zijn te vinden in alle vijf de gemeenteklassen. Het relatieve aantal jeugdige verdachten neemt echter duidelijk toe met de gemeentegrootte. In de categorie met meer dan 200.000 inwoners ligt het aantal verdachten ruim 2,5 maal zo hoog als in gemeenten met minder dan 20.000 inwoners.

Onder jongens is het aantal verdachten gemiddeld 4 tot 8 maal zo hoog als onder meisjes. Verder is te zien dat het aantal verdachten bij jongens in de groep 18-24-jarigen hoger is dan in de groep 12-17-jarigen. Bij meisjes geldt juist het omgekeerde.

In het HKS wordt van elke verdachte het geboorteland en de nationaliteit geregistreerd. In figuur 1 is waar te nemen in hoeverre het relatieve aantal jeugdige verdachten verschilt per bevolkingsgroep. Hierbij is uitgegaan van het kenmerk geboorteland². Jongeren die buiten Nederland werden geboren zijn hier weergegeven als Marokkaans, Turks, Surinaams, Antilliaans, (voormalig) Joegoslavisch of overig. Het moge duidelijk zijn dat 'de tweede generatie' hiermee niet kan worden onderscheiden van autochtone Nederlandse jongeren.

Noot 2 In het hoofdrapport zijn deze aantallen ook berekend voor de diverse nationaliteiten. De aantallen liggen dan, vooral met betrekking tot Surinaamse verdachten, hoger.

Figuur 1 Aantal verdachten per 1.000 jongeren naar geboorteland

Onder jongeren die buiten Nederland zijn geboren ligt het aantal verdachten zonder uitzondering hoger dan onder jongeren die Nederlands zijn van geboorte. Het verschil bedraagt, afhankelijk van het specifieke geboorteland, een factor twee tot vijf. De verdachtenpopulaties onder Marokkanen en Antillianen zijn naar verhouding het meest omvangrijk. Daarnaast valt op dat, alhoewel het aantal jongeren in Nederland afkomstig uit voormalig Joegoslavië op zich niet zo groot is, het aantal verdachten binnen deze groep niettemin aanzienlijk is.

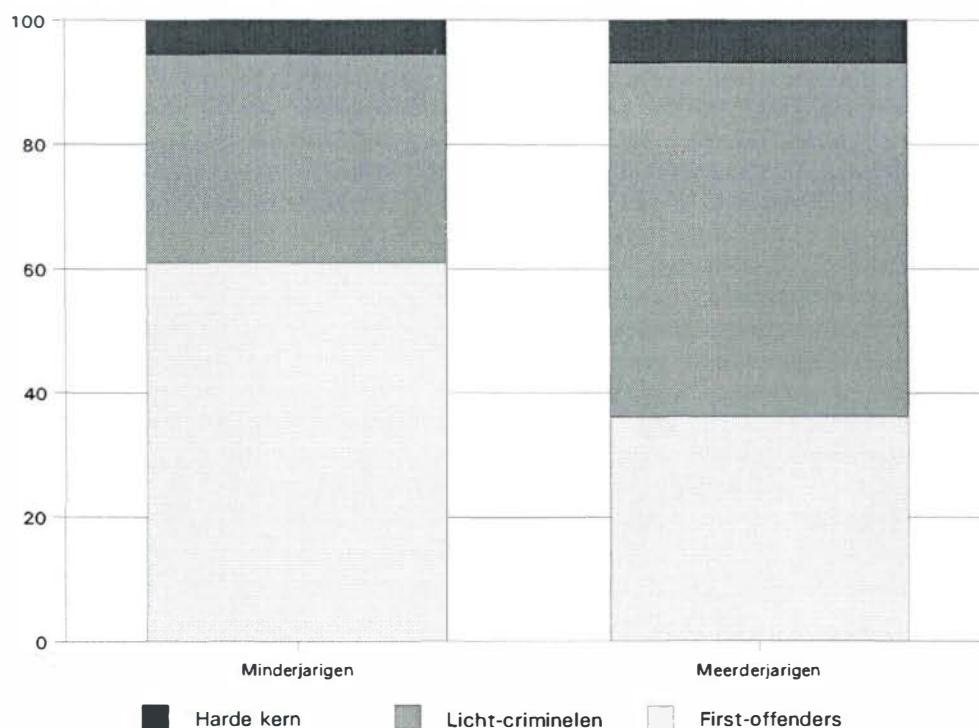
Om de totale groep van in HKS geregistreerde jongeren nader te kunnen specificeren is een onderscheid gemaakt op basis van het aantal en het type feiten waarvoor een verdachte in 1996 is geverbaliseerd³. Onderscheiden worden drie typen verdachten: first-offenders, licht criminelen en harde kern.

In figuur 2 worden de verhoudingen weergegeven van de drie typen verdachten per leeftijdscategorie. De informatie beperkt zich tot jongens, aangezien zij veruit de grootste groep (83%) vormen van alle jeugdige verdachten.

Noot 3 De indeling is gebaseerd op die welke wordt gehanteerd binnen het programma Jeugd en Veiligheid van het Grote Steden Beleid.

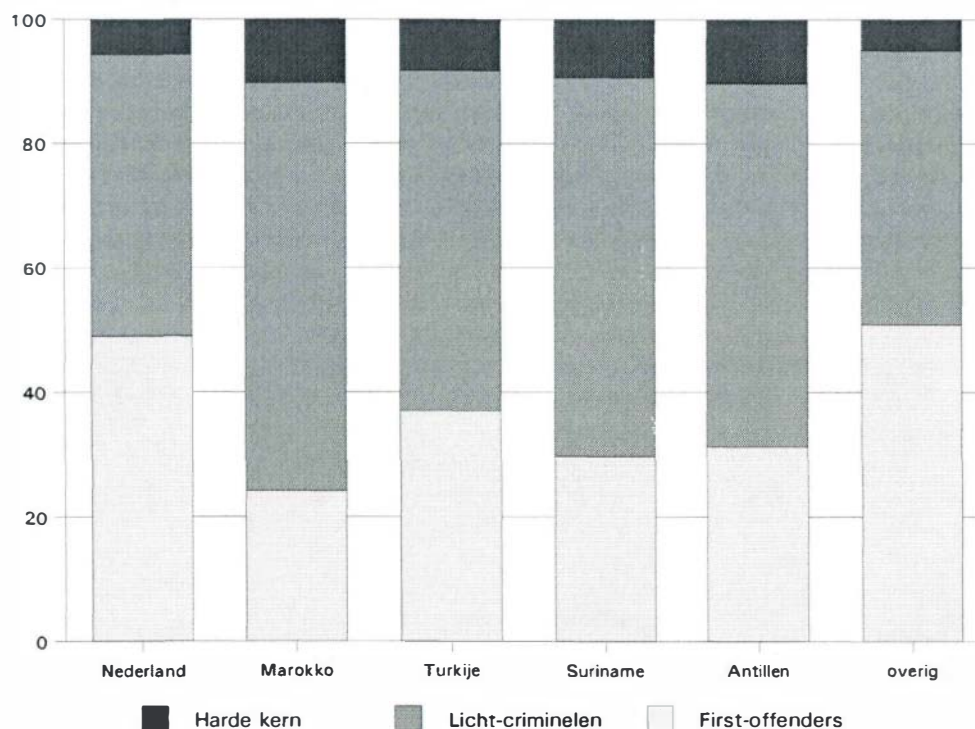
Voor de groep als geheel geldt dat het aantal first-offenders ongeveer even groot is als het aantal licht criminelen, ruim 45%. Zo'n 6% van de jongens kan worden aangemerkt als harde kern; deze groep van verdachten is in 1996 geverbaliseerd voor minimaal 4 zware delicten.

Figuur 2 Verdachten (jongens) naar leeftijdsklasse en type verdachte (in %)

Het aantal first-offenders is onder minderjarige verdachten duidelijk hoger dan onder meerderjarigen en ligt rond de 60%. Onder de meerderjarige verdachten ligt juist het percentage licht criminelen rond de 60%. De omvang van de harde kern is onder meerderjarigen iets groter.

Figuur 3 Verdachten (jongens) naar geboorteland en type verdachte (in %)

Onder jongeren die buiten Nederland zijn geboren is de harde kern groep anderhalf à twee maal zo groot als onder Nederlandse jongens. De grootste groep harde kern verdachten is te vinden onder 12-17 jarige Marokkanen en 18-24 jarige Antillianen en bedraagt 11%.

In 1996 konden bijna 45.000 opgehelderde feiten op het conto worden geschreven van de jeugdige verdachten die hier beschreven worden⁴. Extrapolatie van dit aantal naar de in totaal 25 politieregio's in het land, resulteert in een geschat landelijk totaal aantal van op zijn minst 112.500 opgehelderde feiten, die kunnen worden toegerekend aan jeugdige verdachten van 25 jaar of jonger.

In tabel 2 wordt het gemiddeld aantal feiten per verdachte weergegeven en wordt het totaal en het gemiddeld aantal feiten uitgesplitst naar sekse en naar type verdachte.

Noot 4 Indien een verdachte is aangehouden ter zake van een gepleegd delict, dan spreekt men bij de politie van een opgehelderd (of opgelost) feit.

Tabel 2 Gemiddeld en totaal aantal en percentage opgehelderde feiten 1996 naar sekse en type verdachte

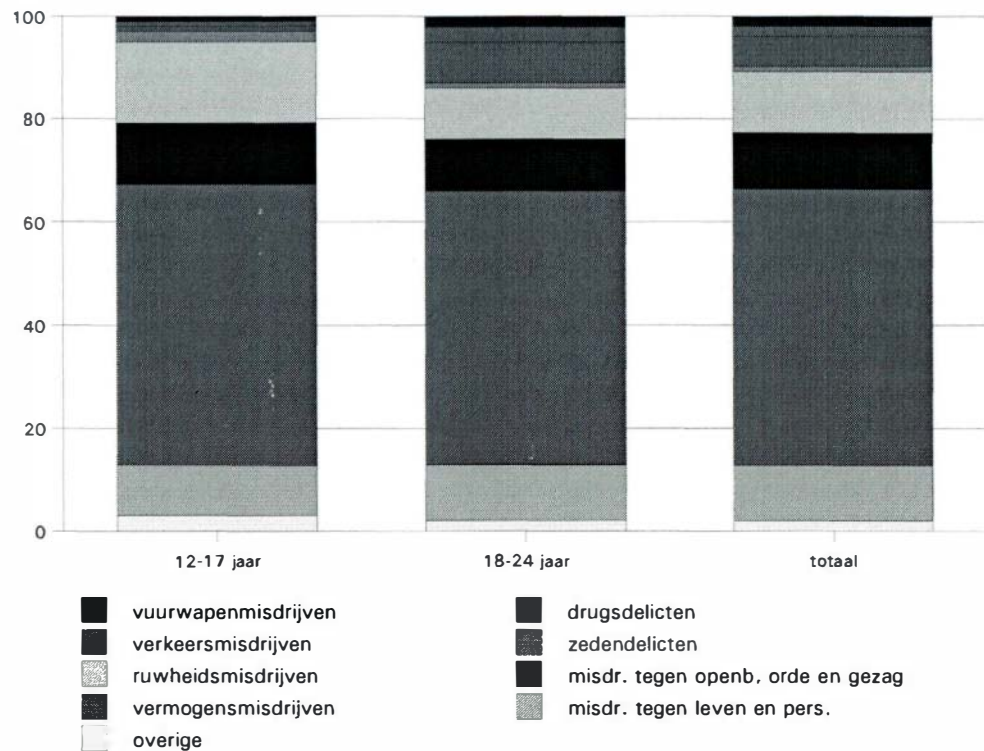
		gemiddeld aantal	totaal aantal	totaal %
man	first-offender (n = 7.226)	1,2	8.588	21
	licht crimineel (n = 7.603)	2,7	20.375	50
	harde kern (n = 1.004)	11,7	11.757	29
	totaal (n = 15.833)	2,6	40.720	100
vrouw	first-offender (n = 1.836)	1,1	2.097	56
	licht crimineel (n = 632)	2,6	1.669	44
	harde kern (n = 52)	9,6	498	13
	totaal (n = 2.520)	1,7	3.764	100
totaal	first-offender (n = 9.062)	1,2	10.685	24
	licht crimineel (n = 8.235)	2,7	22.044	49
	harde kern (n = 1.056)	11,6	12.255	27
	totaal (n = 18.353)	2,5	44.984	100

Van het totaal aantal van de 45.000 feiten kwam 91% voor rekening van jongens en 9% van meisjes.

De helft van het totaal aantal opgeloste feiten kan worden toegeschreven aan licht criminelen. De harde kern pleegt in een jaar gemiddeld 10 keer zo veel feiten als de first-offender en 4 tot 5 keer zoveel als de licht crimineel. Gesteld kan worden dat deze groep, zo'n 5% van alle jeugdige verdachten, verantwoordelijk was voor ruim een kwart van de 45.000 opgeloste feiten.

In de volgende figuur wordt met betrekking tot het totaal aantal feiten, de verdeling weergegeven naar 8 hoofdcategorieën van delicten. We beperken ons hierbij wederom tot alleen de mannelijke verdachten aangezien zij veruit het grootste aantal feiten voor hun rekening nemen.

Figuur 4 Opgehelderde feiten 1996 (jongens) naar leeftijdsklasse en type delict (in %)

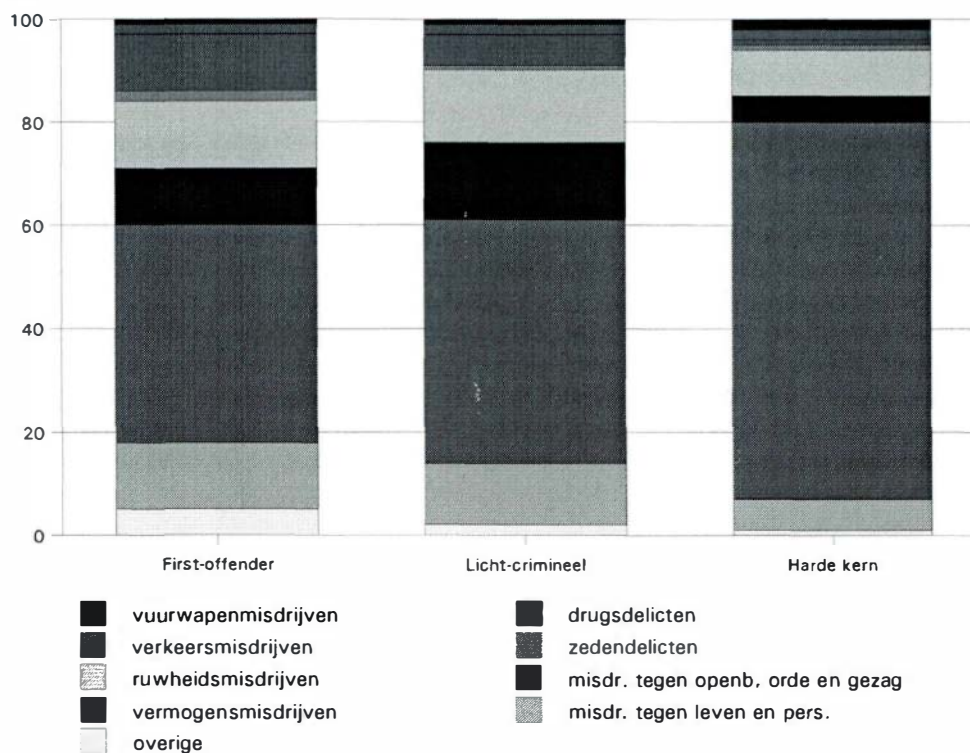
Ruim de helft van alle feiten betreft vermogenscriminaliteit. Daarnaast bestaat ongeveer een derde van de in HKS voor deze jongens geregistreerde delicten uit 'agressieve' feiten. In deze categorie vallen de misdrijven tegen leven en persoon, tegen openbare orde en gezag en ruwheidsmisdrijven.

Terwijl voor de minderjarige verdachten naar verhouding meer ruwheidsmisdrijven (voornamelijk vernieling) konden worden geregistreerd, werden voor de verdachten van 18-24 jaar meer verkeers-, drugs- en vuurwapenfeiten opgetekend.

In figuur 5 wordt de informatie gespecificeerd naar het type verdachte.

Figuur 5 Opgehelderde feiten 1996 (jongens) naar type verdachte en type delict (in %)

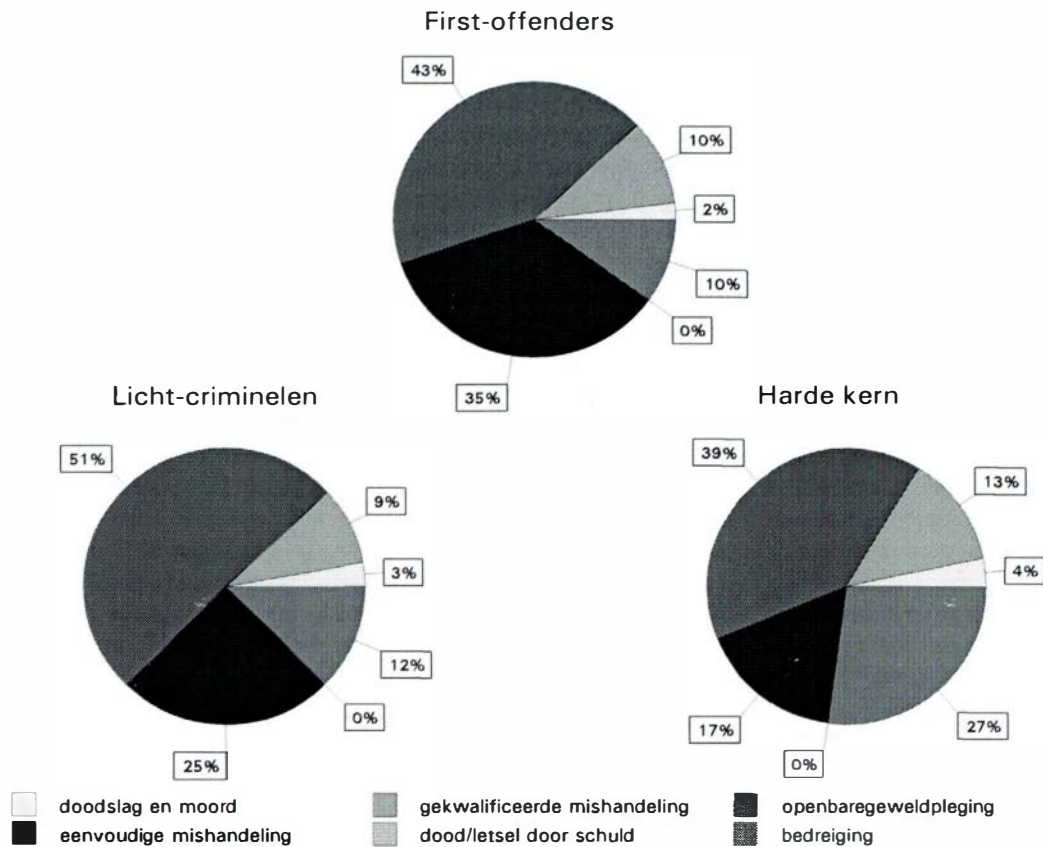
De harde kern onderscheidt zich doordat deze naar verhouding veel meer vermogensdelicten pleegt dan licht criminelen en first-offenders. De licht criminele jongen onderscheidt zich van zijn kompanen door een relatief groot aandeel misdrijven tegen openbare orde en gezag. Van de first-offenders is een naar verhouding groot deel geverbaliseerd voor een of ander verkeersmisdrijf. Tevens plegen zij (iets) meer misdrijven tegen leven en persoon en 'overige' misdrijven.

Tot geweldsdelicten worden in dit onderzoek gerekend alle misdrijven tegen leven en persoon, behalve eenvoudige belediging en verder openbare geweldpleging. In 1996 werd van de groep mannelijke verdachten bijna 30% in verband gebracht met één of meerdere geweldsdelicten. In totaal werden 7.769 geweldsdelicten geregistreerd. Hiermee vormt geweldscriminaliteit bijna 20% van alle opgeloste feiten.

Het percentage verdachten dat in 1996 ten minst één maal voor een geweldsdelict werd geverbaliseerd ligt onder de harde kern anderhalf tot twee keer zo hoog als onder de twee overige categorieën verdachten. Ook het gemiddeld aantal geweldsdelicten dat in 1996 voor hun rekening kwam is onder deze groep het hoogst.

De volgende figuur geeft een indruk van het type geweldsmisdrijven waaraan de verdachten zich schuldig maakten.

Figuur 6 Opgehelderde geweldsmisdrijven 1996 (jongens) naar type verdachte en type delict

Uit de figuur kan worden opgemaakt dat first-offenders zich meer dan de twee andere categorieën schuldig maken aan eenvoudige mishandeling. De licht crimineel onderscheidt zich door een relatief groot aantal openbare geweldplegingen en de harde kern kenmerkt zich door een groter aantal bedreigingen, gekwalificeerde mishandelingen en doodslag en moord. Dit type verdachte neemt hiermee overigens per definitie vooral de zwaardere uitingsvormen van het geweld tot zijn rekening.

De behandelde geweldsdelicten kunnen, met enig voorbehoud, worden samengevat onder de noemer niet-instrumenteel geweld of met de recentelijk veel gehanteerde term 'zinloos geweld'. In onderstaande tabel wordt deze categorie van delicten vergeleken met een instrumentele vorm van geweld, namelijk diefstal met geweld. Binnen de categorie niet-instrumenteel geweld worden bedreiging en openlijke geweldpleging afzonderlijk vermeld.

Tabel 3 Aandeel geweldsdelicten onder jongens, naar type verdachte (in %)

feiten	first-offender (n = 7.226)	licht crimineel (7.603)	harde kern (1.004)
geweld	24	26	15
niet-instrumenteel geweld	22	23	10
w.o. bedreiging	2	3	3
w.o. openlijke geweldpleging	9	12	4
diefstal met geweld	2	3	5
overige feiten	76	74	85
totaal %	100	100	100
totaal n	8.588	20.375	11.757

Geconstateerd kan worden dat diefstal met geweld een veel kleiner aandeel in de de totale criminaliteit vormt dan niet-instrumenteel geweld. De harde kern neemt, wanneer het gaat om geweldscriminaliteit een andere positie in dan de twee andere typen verdachten. Het gemiddeld aantal geweldsdelicten per verdachte ligt onder de harde kern weliswaar hoger, maar aangezien de harde kern zich vooral onderscheid doordat deze een zeer groot aantal vermogensdelicten voor zijn rekening neemt, is het aandeel geweldsdelicten binnen deze groep relatief laag. De harde kern wordt vaker dan de twee andere groepen verdacht van diefstal met geweld. Het niet-instrumentele geweld en dan met name openlijke geweldpleging wordt vooral gebezigd door first-offenders en licht criminelen.

Nagegaan is op welke wijze de diverse etnische minderheden met betrekking tot het aantal en het type geweldsdelicten zich tot elkaar verhouden. De weergave van de resultaten beperkt zich tot licht-criminelen. Zij nemen immers, in absolute zin, het grootste aantal geweldsdelicten voor hun rekening. Overigens blijkt dat diefstal met geweld, voor deze categorie van verdachten, in de grote steden (in casu Amsterdam en Utrecht) 3 maal zo vaak werd geregistreerd als in gemeenten met minder dan 200.000 inwoners.

Tabel 4 Aandeel geweldsdelicten onder licht criminele jongens, naar geboorteland (in %)

feiten	Nederlands (n = 5.456)	Marokkaans (n = 979)	Turks (n = 198)	Surinaams (n = 273)	Antilliaans (n = 182)	overig (n = 515)
geweld	26	23	32	26	30	19
niet-instrumenteel geweld	24	19	30	19	22	15
w.o. bedreiging	3	3	3	3	4	3
w.o. openlijke geweldpleging	13	7	12	6	6	5
diefstal met geweld	2	4	2	7	8	4
overige feiten	74	77	68	74	70	81
totaal %	100	100	100	100	100	100
totaal n	14.808	2.560	447	678	484	1.398

Het aandeel geweldsdelicten blijkt het grootst onder Turkse en Antilliaanse licht criminelen. Bij Turkse verdachten kan dit verklaard worden door het grote aandeel van niet-instrumenteel geweld. Naast openlijke geweldpleging scoort deze groep hoger op eenvoudige en gekwalificeerde mishandeling. Bij Antillianen ligt de verklaring vooral in de naar verhouding grote categorie diefstal met geweld. Ook onder Surinamers is het aandeel van het instrumentele geweld (diefstal met geweld) groter dan bij de andere groepen verdachten. Verder valt op dat naast Turken ook Nederlandse licht criminelen zich relatief veel bezig houden met openbare geweldpleging. Aan bedreiging maken alle onderscheiden groepen zich in vergelijkbare mate schuldig.

Samenvattend kan worden gesteld dat Surinamers en Antillianen wat betreft instrumentele geweldscriminaliteit een toppositie innemen; Marokkanen een middenpositie en Turken en Nederlanders sluiten de rij. Het niet-instrumentele geweld in de vorm van bedreiging wordt door alle etnische groepen in vergelijkbare mate bedreven Nederlanders en Turken scoren hoog bij de categorie openlijke geweldpleging.

Tabel 5 Aandeel geweldsdelicten onder harde kern jongens, naar geboorteland (in %)

feiten	Nederlands (n = 689)	Marokkaans (n = 153)	Turks (n = 30)	Surinaams (n = 42)	Antilliaans (n = 32)	overig (n = 58)
geweld	14	13	25	30	17	12
niet-instrumenteel geweld	10	9	16	10	10	8
w.o. bedreiging	3	3	7	4	5	2
w.o. openlijke geweldpleging	4	4	5	3	■	2
diefstal met geweld	4	4	9	20	7	4
overige feiten	86	87	75	70	83	88
totaal %	100	100	100	100	100	100
totaal n	8.542	1.637	279	359	313	627

Geweldscriminaliteit vormt, zoals reeds was geconstateerd, onder de harde kern een kleiner bestanddeel van de totale geregistreerde criminaliteit dan onder licht criminelen en onder first-offenders. Dit geldt niet voor de Turkse en Surinaamse harde kern. Onder deze twee groepen is het aantal geweldsfeiten het grootst en ligt het op een vergelijkbaar niveau als onder licht criminelen. Bij Surinamers onder de harde kern is dat in belangrijke mate net zoals onder licht criminelen het geval was, terug te voeren op diefstal met geweld. Een vijfde van alle, met betrekking tot de Surinaamse harde kern, geregistreerde criminaliteit betreft deze vorm van geweld. Turkse, en Antilliaanse jongens nemen ten aanzien van dit type delict een middenpositie in. Nederlanders, Marokkanen en harde kern verdachten die in 'overige' landen zijn geboren scoren in dit opzicht laag. De Turkse harde kern scoort, net zoals de licht criminelen vooral hoog ten aanzien van hetgeen op deze plek onder de noemer niet-instrumentele geweld is samen gevat. In het geval van de harde kern zijn de Turkse verdachten echter vooral verantwoordelijk voor een groter aantal bedreigingen.